

ปัญหาทางกฎหมายสิทธิบัตร: กรณีการประดิษฐ์เกิดจากปัญญาประดิษฐ์

Legal Problem of Patent Protection: AI-Generated-Invention case

อรณิชา สวัสดิชัย¹, อรรยา สิงห์สงบ²

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ^{1, 2}

Onnicha Sawaddichai¹, Aunya Singsangob²

School of Law, Bangkok University^{1, 2}

E-mail: onnicha.s@bu.ac.th¹

Received: February 3, 2022; Revised: April 11, 2022; Accepted: April 29, 2022

บทคัดย่อ

เมื่อปัญญาประดิษฐ์ได้รับการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการประมวลผลวิเคราะห์เชิงลึกให้คล้ายความฉลาดของมนุษย์ และสามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นการกระทำ กระทั่งมีความสามารถประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้นมาได้เอง (AI-Generated Invention) โดยไม่จำเป็นต้องถูกแทรกแซง หรือควบคุมโดยมนุษย์ จึงเกิดประเด็นปัญหาทางกฎหมายว่าการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์นั้น ควรได้รับประโยชน์จากการคุ้มครองสิทธิบัตรหรือไม่ มีความสอดคล้องกับนโยบายในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรอย่างไร และผู้ใดควรมีสถานะเป็นผู้ประดิษฐ์หรือผู้ทรงสิทธิบัตรในการประดิษฐ์ดังกล่าว ในการนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษานโยบายในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรซึ่งปรากฏในแนวคิดทฤษฎีต่างๆ หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิบัตรที่กำหนดไว้ในความตกลงระหว่างประเทศ รวมถึงศึกษาเปรียบเทียบการตีความกฎหมายของประเทศที่เลือกศึกษาเกี่ยวเนื่องกับประเด็นการขอจดสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ โดยมุ่งที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์การพัฒนาความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม และประเด็นปัญหาที่เกิดจากการปรับใช้กฎหมายสิทธิบัตรเพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าว รวมถึงแนวทางการพิจารณาเกี่ยวกับความเหมาะสมในการนำกฎหมายสิทธิบัตรมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ในประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กฎหมายสิทธิบัตรที่มีลักษณะเป็นสากลและบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันยังมีข้อจำกัด อาทิ ประเด็นเกี่ยวข้องกับแนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร ประเด็นเงื่อนไขในการขอรับสิทธิบัตร รวมถึงสิทธิของผู้ประดิษฐ์หรือผู้ทรงสิทธิบัตร ซึ่งอาจไม่สอดคล้องต่อการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และนวัตกรรมใหม่ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น และส่งผลให้การประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้รับความคุ้มครองตามแนวทางของกฎหมายที่เหมาะสม

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์ การประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ สิทธิบัตร

ABSTRACT

Artificial Intelligence is now developed to optimize the processing of deep analytics, simulate human intelligence, and be able to perform tasks by itself (AI-Generated Invention) without much intervention and control by human beings. At its core, the issue is about demanding for the protection of AI-Generated Invention. In particular, the questions being asked include (1) whether a patent can be granted for an AI-Generated Invention; (2) whether it is consistent with the patent policy; and (3) whether AI can be considered as an inventor or patent applicant for its own-generated Invention. Accordingly, the authors intend to study the concept on exclusive rights, the criteria on patent protection as provided in International Agreements, and the comparative analysis of AI-Generated Invention case in selected countries. The main aims of the study are (1) to understand the development scenario of artificial intelligence capabilities which cause a change in innovation and to point out patent protection issues arising from such innovation; and (2) to assess whether patent law serves the purpose for the patentability of AI-generated inventions in Thailand. The study shows that the current patent laws and the agreements may not be consistent with the advancement of artificial intelligence technology and the emerging innovations, in particular in what concerns the condition for patentability and patent policies. As a result, AI-Generated Invention may not be protected by appropriate legal measures.

KEYWORDS: Artificial Intelligence, AI-Generated Invention, Patent Law

บทนำ

ในยุคเทคโนโลยี 4.0 ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งเป็นระบบประมวลผลของคอมพิวเตอร์หุ่นยนต์ เครื่องจักร หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่มีต้นแบบมาจากโครงข่ายประสาทของมนุษย์ สามารถเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพการประมวลผลวิเคราะห์เชิงลึกคล้ายความฉลาดของมนุษย์ และสามารถก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นการกระทำ (What Is AI?, n.d.) ได้เข้ามามีบทบาททดแทนแรงงานมนุษย์ ทั้งในภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ รวมถึงในชีวิตประจำวัน

มากขึ้นเรื่อย ๆ โดยปัญญาประดิษฐ์อาจอยู่ในลักษณะที่มีรูปร่างจับต้องได้ เช่น รถยนต์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ทางการแพทย์ หรือปัญญาประดิษฐ์ที่ไม่มีรูปร่างชัดเจน เช่น Search Engine Chatbot ระบบปฏิบัติการต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งปัญญาประดิษฐ์ในแต่ละลักษณะก็จะมีความสามารถที่แตกต่างกันไป โดยปัญญาประดิษฐ์ที่มีการใช้งานอยู่ในปัจจุบันถือเป็นปัญญาประดิษฐ์ประเภทที่สามารถทำงานอัตโนมัติในระดับเบื้องต้น (Artificial Narrow Intelligence : ANI) อย่างไรก็ตามการคาดการณ์ว่าในอนาคตอันใกล้จะมีการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์

ประเภทที่สามารถคิดเป็นเหตุเป็นผลวางแผน แก้ปัญหา เรียนรู้ได้เองจากประสบการณ์ (Artificial General Intelligence : AGI) และปัญญาประดิษฐ์ประเภทที่สามารถคิดเชิงนามธรรมได้เรียนรู้ได้และตัดสินใจได้เอง อย่างมีอิสระเหนือการควบคุมใด ๆ (Artificial Superintelligence: ASI) ซึ่งถือว่ามีควมฉลาดเทียบเท่ามนุษย์ หรือมีความสามารถที่เหนือกว่ามนุษย์

ในขณะที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กำลังได้รับการพัฒนา และมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ประเด็นที่น่าสนใจในมุมมองของกฎหมายสิทธิบัตรคือ หากปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาได้เอง (AI-Generated Invention) โดยไม่มีการแทรกแซง หรือควบคุมโดยมนุษย์เลย ดังเช่นกรณีตัวอย่างของ DABUS ระบบปัญญาประดิษฐ์ซึ่งได้รับการกล่าวอ้างว่าสามารถออกแบบและคิดค้นรูปแบบใหม่ของบรรจุภัณฑ์อาหารได้เองโดยมนุษย์ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Epi Welcomes Its First Executive Director, 2021) การประดิษฐ์ที่เกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าว จะสามารถขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรได้หรือไม่ และปัญญาประดิษฐ์จะมีสถานะใดตามกฎหมายสิทธิบัตร (ปัญญาประดิษฐ์ควรเป็นเพียงทรัพย์สินของผู้พัฒนาปัญญาประดิษฐ์ซึ่งส่งผลให้การประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์อยู่ในสถานะของดอกผล หรือสามารถมีสถานะเป็นผู้ประดิษฐ์เหนือการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์นั้น)

ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ เป็นประเด็นสำคัญที่อยู่ระหว่างการพิจารณาในระดับนานาชาติ โดยองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) ได้เปิดให้มีการรับ

ฟังความคิดเห็นสาธารณะจากนานาประเทศ เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบายและหาแนวทางปรับปรุงด้านกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อปกป้องคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งปัจจุบันได้มีการจัดทำร่างเอกสารรวบรวมข้อควรพิจารณา ประเด็นคำถาม และข้อคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ (Issues Paper on IP policy and AI) โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร ร่างเอกสารฉบับดังกล่าวได้กำหนดประเด็นเพื่อการพิจารณาร่วมกันไว้หลายประการ อาทิ

(1) การกำหนดคำนิยามของปัญญาประดิษฐ์ และผลงานที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ ให้มีความชัดเจนเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาให้ความคุ้มครองตามแนวทางของกฎหมายสิทธิบัตร (รวมถึงกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นที่เกี่ยวข้อง)

(2) การกำหนดแนวทางจำแนกสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ และการประดิษฐ์ที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือ

(3) การพิจารณาปรับปรุงแก้ไขลักษณะการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรได้และหลักเกณฑ์ในการเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการประดิษฐ์เพื่อรองรับการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์

รวมถึง (4) ประเด็นสำคัญเกี่ยวข้องกับนโยบายในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร ว่าการประดิษฐ์ที่สร้างขึ้นโดย ปัญญาประดิษฐ์ควรได้รับประโยชน์จากการคุ้มครองสิทธิบัตรหรือไม่ และมีความสอดคล้องกับนโยบายในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรอย่างไร เป็นต้น (WIPO Conversation on Intellectual Property (IP) and Artificial Intelligence (AI), 2021) ซึ่งร่างเอกสารฯ ดังกล่าวยังไม่มีสถานะเป็นทางการและยังไม่ได้ข้อสรุปต่อ

ประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ชัดเจน เนื่องจากแต่ละประเทศยังคงมีมุมมองที่แตกต่างกันในประเด็นสำคัญ โดยในขณะนี้ สืบเนื่องจากกรณีการยื่นขอจดทะเบียนสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่เกิดจากระบบปัญญาประดิษฐ์ DABUS พบว่ามีการปรับใช้กฎหมายสิทธิบัตรที่ต่างกันแล้วในประเทศต่างๆ และมีการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างไปในหลายแง่มุม ตัวอย่างเช่น สำนักงานสิทธิบัตรยุโรป สำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาแห่งสหราชอาณาจักร และสำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าแห่งสหรัฐฯ มีคำสั่งปฏิเสธคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตรที่ระบุให้ระบบปัญญาประดิษฐ์ เป็นผู้ประดิษฐ์ ในขณะที่ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาคือ และประเทศออสเตรเลีย กลับรับจดทะเบียนสิทธิบัตรที่ระบุให้ระบบปัญญาประดิษฐ์ เป็นผู้ประดิษฐ์ โดยมีการอ้างอิงถึงเหตุผลในลักษณะต่าง ๆ กัน ซึ่งเป็นเหตุที่ผู้วิจัยเห็นควรนำมาศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความเข้าใจถึงสถานการณ์การพัฒนาความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม และประเด็นปัญหาเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์
2. เพื่อแสวงหาหลักพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำกฎหมายสิทธิบัตร มาใช้ในการคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์
3. เพื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ต่อกรณีหากมีการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ พร้อมแนวทางการปรับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์สำหรับประเทศไทย

สมมติฐาน

การประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ หากมีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายสิทธิบัตร และไม่มีลักษณะเข้าข่ายยกเว้นที่จะไม่ได้รับความคุ้มครอง ย่อมสามารถนำมาขอรับสิทธิบัตรได้ตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตามเจตนาของกรมในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร รวมถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายสิทธิบัตร อาจไม่สามารถตอบสนองต่อการคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งควรได้รับการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือควรพิจารณาถึงกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะในประการอื่น ที่สามารถรองรับการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงการพัฒนาทางเทคโนโลยีในอนาคต

ประโยชน์ที่ได้รับ

เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานการณ์ การพัฒนาความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม และประเด็นปัญหาเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ในปัจจุบัน และได้แนวทางการพิจารณาเกี่ยวกับความเหมาะสมในการนำกฎหมายสิทธิบัตรมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าว

บททวนวรรณกรรม

สำหรับสถานการณ์การพัฒนาความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมนั้น รายงานผลกระทบของสหภาพยุโรปเกี่ยวข้องกักฎหมายแพ่งและนวัตกรรมหุ่นยนต์ ได้แยกความแตกต่างระหว่าง “ปัญญาประดิษฐ์” (Artificial Intelligence)

และ “หุ่นยนต์” (Robot) เพื่อชี้ให้เห็นถึงลักษณะความสามารถที่แตกต่างกัน ซึ่งในรายงานฯ ได้สรุปให้เห็นว่าการแบ่งแยกประเภทและความสามารถในการทำงานที่แตกต่างกันนี้เป็นสิ่งจำเป็น สำหรับ (1) การพิจารณากำหนดนโยบายเกี่ยวกับสถานะทางแพ่งของปัญญาประดิษฐ์และหุ่นยนต์ (2) การกำหนดความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการนำมาใช้ประโยชน์ (3) การกำหนดสถานะความเป็นเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และ (4) การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัย และความมั่นคง เป็นต้น (Procedure File: 2015/2103(INL) | Legislative Observatory | European Parliament, n.d.)

ในประเด็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์นั้น บทความทางวิชาการเรื่องกฎหมายกับปัญญาประดิษฐ์ได้อธิบายถึงประวัติศาสตร์และพัฒนาการของเทคโนโลยี โดยแยกกลุ่มของเทคโนโลยีที่มีผลต่อปัญหาการคุ้มครองทางกฎหมายและศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ซึ่งผลการศึกษาระบุว่าปัจจุบันประเทศไทย มีสัดส่วนการนำเอาปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในเชิงอุตสาหกรรมไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ดี ทุกประเทศไม่สามารถหลีกเลี่ยงเทคโนโลยีพลิกผัน (Disruptive Technologies) เหล่านี้ได้อีกต่อไป ซึ่งส่งผลให้นานาประเทศ ต้องพิจารณากำหนดนโยบายต่างๆ เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสังคมในอนาคตหลังจากการเข้ามาของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเห็นว่ากฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันของประเทศต่าง ๆ ไม่สอดคล้องต่อแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ในอนาคต รัฐจึงควรศึกษาปัญหาทุกอย่างให้ถี่ถ้วน และกำหนดแนวทางใหม่ที่สอดคล้องในระดับสากล การกำหนดให้สถานะทางกฎหมายของปัญญาประดิษฐ์

เป็น “บุคคลอิเล็กทรอนิกส์” มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง แต่ลักษณะของสิทธิหน้าที่ต้องมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล (ภูมินทร์ บุตรอินทร์, 2561)

ในส่วนของความเกี่ยวพันของปัญญาประดิษฐ์และสิทธิบัตรนั้นพบว่า แต่เดิมนั้นปัญญาประดิษฐ์ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าวิจัยของมนุษย์ แต่ด้วยการพัฒนาความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ที่เพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยและปัญญาประดิษฐ์ที่ร่วมวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ปัญญาประดิษฐ์หรือเครื่องจักรที่อาจเคยเป็นเพียงเครื่องมือของนักวิจัย อาจเปลี่ยนสถานะเป็นนักวิจัยได้เองโดยที่ในกระบวนการวิจัยนั้นไม่จำเป็นต้องมีมนุษย์เข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรงเลย จึงเกิดประเด็นทางกฎหมายว่าการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์จะสามารถขอรับความคุ้มครองในระบบกฎหมายสิทธิบัตร ซึ่งตรงขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาได้หรือไม่ และปัญญาประดิษฐ์นั้นจะมีสถานะอย่างไรในทางกฎหมาย นอกจากนี้ระบบกฎหมายอาจต้องแบ่งแยกระหว่าง AI-Generated Invention และ AI-Assisted Invention อีกด้วยว่าจะจัดสรรสิทธิและหน้าที่อย่างไร เพราะในความเป็นจริงอาจมีการประดิษฐ์ที่มนุษย์เข้ามามีส่วนร่วมได้เล็กน้อยแตกต่างกัน(เมื่อปัญญาประดิษฐ์เป็นเจ้าของสิทธิบัตร?,2563) ทั้งนี้ พบว่าความเห็นทางวิชาการจากนานาประเทศ เกี่ยวกับปัญหาสถานะของปัญญาประดิษฐ์ภายใต้กฎหมายสิทธิบัตร ยังมีการให้ความเห็นที่แตกต่างกันในหลายแง่มุม (WIPO Conversation on Intellectual Property (IP) and Artificial Intelligence (AI), 2021) ซึ่งส่วนหนึ่งของความเห็นที่แตกต่างเกิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายสิทธิบัตรในแต่ละประเทศซึ่งแม้จะมีความเป็นสากล

แต่ก็ได้กำหนดถึงรายละเอียดในการยื่นขอจดสิทธิบัตรไว้แตกต่างกัน ก่อให้เกิดการตีความกฎหมายที่แตกต่างกันได้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยฉบับนี้ จะได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบและพิจารณาในส่วนที่ว่าด้วยแนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร และสิทธิหน้าที่ของผู้ทรงสิทธิบัตรเป็นสำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ การ ศี ก ษ า วิ จ ัย ท ำ ง เ อ ก ส ำ ร (Documentary Research) ได้แก่ ด้ ว บ ท ก ฎ ห ม า ย ค ำ อธิบาย ตำ ร ำ ก ฎ ห ม า ย บ ท ค ว า ม เ อ ก ส ำ ร ท ำ ง วิ จ ำ ก ำ ร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยมีการจำกัดขอบเขตของการศึกษา กล่าวคือ ในการศึกษาเปรียบเทียบการปรับใช้กฎหมายภายในของต่างประเทศนั้น จำกัดการศึกษาแหล่งข้อมูลจาก 5 แหล่ง คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สหภาพยุโรป ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

1. การประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ขอรับสิทธิบัตรได้หรือไม่

พบว่า ด้วยความตกลงทริปส์ได้กำหนดให้สิทธิบัตรสามารถครอบคลุมเทคโนโลยีทุกสาขา ภายใต้เงื่อนไขว่าการประดิษฐ์นั้นเป็นสิ่งใหม่ (Novelty) มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น (Inventive Step) และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางอุตสาหกรรมได้ (Industrial Application) โดยให้อำนาจประเทศสมาชิกสามารถยกเว้นไม่ให้ความคุ้มครองการประดิษฐ์ในบางลักษณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือรัฐประศาสนศาสตร์นโยบายอื่น เป็นเหตุให้คุณสมบัติของการประดิษฐ์ที่นำมาขอรับสิทธิบัตรของนานา

ประเทศรวมถึงประเทศที่เลือกศึกษามีความเป็นสากล ในแนวทางที่สอดคล้องกัน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์มีคุณสมบัติที่ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายสิทธิบัตร ไม่มีลักษณะเข้าข่ายยกเว้นที่จะไม่ได้รับความคุ้มครอง ก็ย่อมสามารถนำมาขอรับสิทธิบัตรได้ตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม มีการตั้งข้อสังเกตว่าการเปิดเผยถึงลักษณะทางเทคนิค และการพิสูจน์ถึงการมีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น สำหรับการประดิษฐ์ที่เกิดจากระบบการประมวลผลของปัญญาประดิษฐ์ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้โดยง่ายต่างจากการประดิษฐ์ที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์ ซึ่งอาจต้องมีการพิจารณาถึงการปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ในการเปิดเผยรายละเอียดเกี่ยวกับการประดิษฐ์เพื่อรองรับการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ในอนาคต

2. ปัญญาประดิษฐ์สามารถมีสถานะเป็นผู้ประดิษฐ์ได้หรือไม่

ผู้วิจัยได้พิจารณาจากนโยบายในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร ซึ่งปรากฏในแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นที่มาแห่งสิทธิ และการศึกษาเปรียบเทียบการตีความกฎหมายของประเทศที่เลือกศึกษา ดังนี้

2.1 การพิจารณาจากแนวคิด ทฤษฎี ที่เป็นที่มาแห่งสิทธิ

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการวางกฎเกณฑ์ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรพบว่า สิทธิเด็ดขาด (Exclusive Rights) หรือสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้ทรงสิทธิบัตร เป็นสิทธิในการที่จะปกป้องผู้ทรงสิทธิบัตรจากการแข่งขันของบุคคลอื่น โดยในช่วงอายุการคุ้มครองสิทธิบัตร ผู้ประดิษฐ์รายหลังในการประดิษฐ์ประเภทเดียวกับที่ได้มีการออกสิทธิบัตรไว้แล้ว จะไม่สามารถใช้ประโยชน์ในการประดิษฐ์ของ

ตนได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของผู้ทรง สิทธิบัตร (Phillips, 2015) โดยมีเหตุผลทางด้าน เศรษฐกิจ ในการมุ่งคุ้มครองการลงทุน โดยการให้ สิทธิแต่เพียงผู้เดียวตอบแทนการทุ่มเทสติปัญญา ความรู้ค่าใช้จ่ายในการประดิษฐ์ แก่ผู้ประดิษฐ์ และ การจูงใจให้มีการพัฒนาการประดิษฐ์รวมถึงการ เปิดเผยข้อค้นพบใหม่ ๆ ต่อสาธารณะ ซึ่งจะทำให้ บุคคลอื่นในสังคมสามารถศึกษาและสามารถนำไป ปรับปรุงหรือพัฒนาต่อไป นอกจากนี้ ในส่วนเหตุผล ทางด้านจริยธรรมในการคุ้มครองสิทธิบัตร เห็นว่า ทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทรวมถึงสิทธิบัตร มีที่มาจากลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล ซึ่งถูกเปิดเผย ออกสู่สังคมในรูปแบบของความคิด(Idea) หรือสิ่งที่เป็น รูปธรรม ซึ่งหากการเปิดเผยดังกล่าวเกิด ประโยชน์ต่อสังคม บุคคลซึ่งเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการ เปิดเผยควรได้รับความคุ้มครอง ในการที่จะมีสิทธิที่ จะแสดงตนว่าเป็นผู้ประดิษฐ์ให้สังคมได้รับรู้ และมี สิทธิห้ามบุคคลอื่นแก้ไขตัดแปลงงานอันมีที่มาจาก ลักษณะเฉพาะตัวของตน (Drahos, 2002) ซึ่ง แนวคิดทฤษฎีเหล่านี้ได้รับการพัฒนาจนกลายเป็น หลักกฎหมายสิทธิบัตรที่กำหนดให้ผู้ประดิษฐ์เป็นผู้มี

2.2 การศึกษาเปรียบเทียบการปรับใช้ กฎหมายในประเทศที่เลือกศึกษา

การศึกษาเปรียบเทียบการปรับใช้กฎหมาย ในประเทศที่เลือกศึกษา สืบเนื่องจากกรณีมีการยื่น คำขอรับสิทธิบัตรโดยกำหนดให้ระบบ ปัญญาประดิษฐ์ DABUS เป็นผู้ประดิษฐ์ ในหลาย ประเทศ พบว่า

(1) สำนักงานสิทธิบัตรยุโรป (European Patent Office: EPO) สำนักงานทรัพย์สินทางปัญญา แห่งสหราชอาณาจักร (United Kingdom Intellectual Property Office: UKIPO) และ สำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าแห่ง

สิทธิขอรับสิทธิบัตร และมีสิทธิที่จะได้รับการระบุชื่อ ว่าเป็นผู้ประดิษฐ์

จากผลการศึกษานี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญญาประดิษฐ์ไม่ควรมีสถานะเป็นผู้ประดิษฐ์ซึ่งมี สิทธิขอรับสิทธิบัตร ด้วยเหตุที่

(1) ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถที่จะใช้สิทธิ ในฐานะผู้ทรงสิทธิบัตรตามวัตถุประสงค์ของ กฎหมาย หากปราศจากการแทรกแซงหรือควบคุม โดยมนุษย์ ทำให้สิทธิประโยชน์ที่กฎหมายมุ่งให้กับผู้ ทรงสิทธิบัตรอาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ ปัญญาประดิษฐ์

(2) ปัญญาประดิษฐ์ไม่ใช่ผู้ลงทุนลงแรง ความรู้ค่าใช้จ่ายเพื่อให้เกิดการประดิษฐ์ซึ่งควร จะได้รับการตอบแทนตามหลักเหตุผลด้านเศรษฐกิจ

(3) การให้สิทธิบัตรแก่ปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้ ก่อให้เกิดการสร้างแรงจูงใจในการวิจัยและพัฒนา

(4) การประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ นั้นอาจไม่ได้สะท้อนลักษณะเฉพาะตัวของ ปัญญาประดิษฐ์ แตกต่างจากกรณีการประดิษฐ์ที่เกิด จากมนุษย์ ตามหลักเหตุผลทางด้านศีลธรรมในการ คุ้มครองสิทธิบัตร

สหรัฐอเมริกา (The United States Patent and Trademark Office: USPTO) ต่างมีคำสั่งปฏิเสธคำ ขอดจดทะเบียนสิทธิบัตรที่ระบุให้ระบบ ปัญญาประดิษฐ์ DABUS เป็นผู้ประดิษฐ์ ในที่นี้ขอ ยกตัวอย่างการให้เหตุผลของประเทศสหรัฐอเมริกา ในคดี Thaler v. Hirshfeld , No. 1:20-cv-903 เกี่ยวเนื่องคำขอรับสิทธิบัตรจำนวน 2 รายการที่ระบุ ว่าผู้ประดิษฐ์คือระบบปัญญาประดิษฐ์ โดยคดีนี้ U.S. District Court for the Eastern District of Virginia ได้มีคำสั่งปฏิเสธคำขอดจดทะเบียนสิทธิบัตรและแสดง เหตุผลไว้อย่างชัดเจนว่า ความหมายของคำว่าผู้ ประดิษฐ์ (Inventor) หรือผู้ประดิษฐ์ร่วม(Joint

Inventor) ที่กำหนดไว้ในกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศสหรัฐอเมริกา (United States Code, Title 35-Patents) นั้น หมายถึงเฉพาะบุคคล (Individual) ดังนั้นประเด็นคำถามที่ว่าปัญญาประดิษฐ์สามารถเป็นผู้ประดิษฐ์ได้หรือไม่ จึงต้องพิจารณาถึงความหมายของคำว่า “บุคคล” ทั้งนี้ ศาลได้พิจารณาความหมายของคำว่าบุคคล จากคำวินิจฉัยในคดีอื่นของ US Supreme Court ประกอบการพิจารณาความหมายตามตัวอักษรในกฎหมายสิทธิบัตร โดยศาลเห็นว่า รัฐสภาสหรัฐฯ ใช้คำว่า “บุคคล” เพื่อสื่อถึงผู้ประดิษฐ์ที่เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้นในกฎหมายสิทธิบัตร โดยปรากฏอย่างชัดเจนในการใช้คำสรรพนามแทนตัวบุคคลในส่วนต่อๆ มาของกฎหมาย รวมถึงการใช้คำกริยาต่างๆ เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ของผู้ประดิษฐ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการขอรับสิทธิบัตรและการโอนสิทธิ ซึ่งเฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้นที่จะสามารถกระทำการดังกล่าวได้ ด้วยเหตุนี้ศาลจึงเห็นว่า แม้โจทก์จะกล่าวอ้างถึงนโยบายของกฎหมายประการใด ก็ไม่สามารถหักล้างความหมายของคำว่าบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดได้ และเป็นเหตุให้ศาลต้องปฏิเสธคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตรของโจทก์ที่ระบุว่าปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้ประดิษฐ์ ซึ่งในการพิจารณาคดีดังกล่าว ศาลยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การพัฒนาทางเทคโนโลยีที่กำลังเกิดขึ้นอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรม ซึ่งทำให้การประดิษฐ์ในอนาคตอาจซับซ้อนเกินกว่าขอบเขตของกฎหมายสิทธิบัตร อย่างไรก็ตาม เป็นหน้าที่ของรัฐสภาสหรัฐฯ ที่จะพิจารณาว่าสมควรจะขยายขอบเขตของกฎหมายสิทธิบัตรหรือไม่อย่างไร

(2) ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ และประเทศออสเตรเลีย มีคำสั่งรับจดทะเบียนสิทธิบัตรที่ระบุให้ระบบปัญญาประดิษฐ์ DABUS เป็นผู้

ประดิษฐ์ ในที่นี้ขอยกตัวอย่างการให้เหตุผลของประเทศออสเตรเลีย ในคดี Thaler v. Commissioner of Patents [2021] FCA 879 ซึ่ง the Australian Federal Court ได้มีคำสั่งรับคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตรที่ระบุให้ DABUS เป็นผู้ประดิษฐ์ และกำหนดให้ Stephen Thaler ผู้พัฒนาปัญญาประดิษฐ์ DABUS เป็นผู้ทรงสิทธิบัตร โดยให้เหตุผลว่า กฎหมายสิทธิบัตรของออสเตรเลีย (the Australian Patents Act 1990) ไม่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ผู้ประดิษฐ์” ไว้ คำว่าผู้ประดิษฐ์จึงเป็นเพียงคำนามที่แสดงถึงผู้ทำให้เกิดการประดิษฐ์ขึ้น ซึ่งไม่ได้ถูกจำกัดเฉพาะมนุษย์ และไม่ควรถูกจำกัดด้วยความสามารถในทางแพ่ง ศาลจึงเห็นว่าแม้ปัญญาประดิษฐ์จะไม่สามารถใช้สติปัญญาในทางกฎหมาย แต่สิทธิในการแสดงตนว่าเป็นผู้ประดิษฐ์ยังคงมีอยู่ ซึ่งเชื่อว่าการตีความในลักษณะนี้จะสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ที่ทำให้ผู้ประดิษฐ์และผู้ทรงสิทธิบัตรสามารถแยกออกจากกัน และผู้ที่สามารถใช้สิทธิต่างๆ แทนปัญญาประดิษฐ์คือผู้พัฒนาปัญญาประดิษฐ์หรือเจ้าของปัญญาประดิษฐ์ โดยถือว่าการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ เป็นดอกผลที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งควรเป็นสิทธิของเจ้าของปัญญาประดิษฐ์ตามหลักกฎหมายทรัพย์สิน ทั้งนี้ พบว่ากฎหมายสิทธิบัตรของประเทศออสเตรเลียได้เปิดช่องให้มีการแยกระหว่างผู้ประดิษฐ์ และผู้ขอรับสิทธิบัตรออกจากกันในการทำงานเดียวกับกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้

จากผลการศึกษานี้ ผู้วิจัยเห็นว่าความตกลงระหว่างประเทศที่ปรากฏกฎเกณฑ์ว่าด้วยการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตร ไม่ได้มีการกำหนดนิยามของคำว่าผู้ประดิษฐ์ไว้ และกฎหมายภายในของแต่ละ

ประเทศก็ได้กำหนดรายละเอียดของการขอรับ สิทธิบัตรไว้แตกต่างกัน ทำให้แต่ละประเทศสามารถตีความกฎหมายในลักษณะที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าในกรณีของประเทศที่รับจด สิทธิบัตร การประดิษฐ์โดยระบุให้ระบบ ปัญญาประดิษฐ์สามารถเป็นผู้ประดิษฐ์ และให้ ผู้พัฒนาปัญญาประดิษฐ์หรือเจ้าของปัญญาประดิษฐ์ เป็นผู้ทรงสิทธิบัตร โดยมีการกล่าวอ้างถึงหลักทั่วไป เรื่องดอกผลของทรัพย์สินในกฎหมายทรัพย์สินนั้น จะมีความสอดคล้องต่อแนวคิด ทฤษฎีในการให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรหรือไม่ เมื่อการประดิษฐ์ดังกล่าว ถูกสร้างขึ้นโดยปัญญาประดิษฐ์โดยไม่มีการแทรกแซง ควบคุมหรือกำหนดโดยมนุษย์ จะมีเหตุผลทางเศรษฐกิจหรือจริยธรรมเพียงพอหรือไม่ ที่จะให้ มนุษย์ ผู้พัฒนาปัญญาประดิษฐ์หรือเจ้าของ ปัญญาประดิษฐ์ (ซึ่งอาจไม่ใช่ ผู้พัฒนา ปัญญาประดิษฐ์) ควบคุมสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงหาประโยชน์จากการประดิษฐ์ที่เกิดจาก ปัญญาประดิษฐ์ ตามเจตนารมณ์ของการให้ความ คุ้มครองสิทธิบัตร

ในการนี้ สำหรับประเด็นว่าผู้ใดควรมี สถานะเป็นผู้ประดิษฐ์ ผู้ใดควรเป็นผู้ทรงสิทธิบัตร ในการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ ผู้วิจัยมี ความเห็น ดังนี้

(1) ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการนำการ ประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์เข้าสู่ระบบการจดทะเบียน เพื่อกำหนดให้ปัญญาประดิษฐ์มีสถานะเป็น ผู้ประดิษฐ์ หรือการกำหนดสิทธิในการเป็นเจ้าของ เนื้อหาการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ อาจมีความสำคัญต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการ ป้องกันควบคุมความเสียหาย ความรับผิดชอบเนื่อง จากการนำการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์มา ใช้ประโยชน์ และการรักษาความปลอดภัยต่างๆ เพื่อ

สามารถกำหนดผู้รับผิดชอบและขอบเขตของการรับ ผิด ซึ่งเป็นประเด็นที่อยู่นอกเหนือจากกฎหมาย สิทธิบัตร

(2) กรณีกฎหมายเปิดช่องให้มีการแบ่งแยกระหว่างผู้ประดิษฐ์และผู้ทรงสิทธิบัตร และมีนโยบาย ในการโอนสิทธิในการประดิษฐ์ ซึ่งทำให้สามารถระบุ ปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้ประดิษฐ์ได้ เจ้าของ ปัญญาประดิษฐ์ ควรจะเป็นผู้ทรงสิทธิบัตรได้ก็ ต่อเมื่อเป็นผู้พัฒนาปัญญาประดิษฐ์นั้นด้วยความ ความวิริยะ อุตสาหะ ถือเป็นผู้ประดิษฐ์ในลำดับแรก เป็นสาระสำคัญให้เกิดปัญญาประดิษฐ์ และ ปัญญาประดิษฐ์ย่อมมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพ ของตัวผู้พัฒนาปัญญาประดิษฐ์นั้น แต่หากกรณี เจ้าของปัญญาประดิษฐ์ไม่ใช่ ผู้พัฒนา ปัญญาประดิษฐ์ ก็ไม่ควรได้รับประโยชน์จากการ คุ้มครองสิทธิบัตร

อย่างไรก็ดี กรณีกฎหมายไม่เปิดช่องให้ ปัญญาประดิษฐ์สามารถเป็นผู้ประดิษฐ์ และการ ประดิษฐ์นั้นไม่มีมนุษย์เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องโดยแท้ การประดิษฐ์นั้นอาจตกเป็นสมบัติสาธารณะ (Public Domain) ซึ่งในกรณีนี้เจ้าของปัญญาประดิษฐ์ สามารถแสวงหาการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทอื่นในการคุ้มครองเทคโนโลยีของตน เช่น การคุ้มครองความลับทางการค้า ทั้งนี้ อาจไม่ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการส่งเสริมการวิจัยพัฒนา และประโยชน์ต่อสาธารณะ

3. กรณีหากมีการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในการ ประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ ในประเทศไทย

การพิจารณาบทบัญญัติแห่งพระราช บัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 พบว่า

(1) หากการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญา ประดิษฐ์มีคุณสมบัติที่ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของ กฎหมายสิทธิบัตร ไม่มีลักษณะเข้าข่ายยกเว้นที่จะ

ไม่ได้รับความคุ้มครอง เช่น เป็นกฎหมายและทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นระบบข้อมูลสำหรับการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ ก็ย่อมสามารถนำมาขอรับสิทธิบัตรได้ตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัตินั้น การเปิดเผยถึงลักษณะทางเทคนิค และการพิสูจน์ถึงการมีขึ้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น สำหรับการประดิษฐ์ที่เกิดจากระบบการประมวลผลของปัญญาประดิษฐ์ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้โดยง่าย และยังไม่มีความชัดเจนในปัจจุบัน

(2) พระราชบัญญัติสิทธิบัตร กำหนดให้ผู้ประดิษฐ์เป็นผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตรและมีสิทธิที่จะได้รับการระบุชื่อว่าเป็นผู้ประดิษฐ์ในสิทธิบัตร ซึ่งสิทธิขอรับสิทธิบัตรนี้สามารถโอนได้โดยทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้บุคคลซึ่งจะขอรับสิทธิบัตรต้องมีสัญชาติไทย หรือเป็นนิติบุคคลที่มีสำนักงานแห่งใหญ่ในประเทศไทย ดังนี้ ปัญญาประดิษฐ์ไม่มีสถานะเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล และไม่สามารถทำการโอนสิทธิปัญญาประดิษฐ์จึงไม่สามารถเป็นผู้ประดิษฐ์ตามพรบ.สิทธิบัตร ดังนี้ กรณีหากมีการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์โดยไม่มีมนุษย์เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในประเทศไทย กฎหมายสิทธิบัตรไทยยังไม่เปิดช่องให้ปัญญาประดิษฐ์สามารถเป็นผู้ประดิษฐ์ได้ เจ้าของปัญญาประดิษฐ์อาจต้องพิจารณาแสวงหาการคุ้มครองเทคโนโลยีของตนในทางอื่น

ทั้งนี้ ประเทศไทยแม้จะมีสัดส่วนการนำเข้าปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในเชิงอุตสาหกรรมไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ก็ควรต้องติดตามนโยบาย แนวทางปรับใช้กฎหมายจากนานาประเทศ เพื่อพิจารณาปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่

เกี่ยวข้อง ให้พร้อมรองรับการพัฒนาทางเทคโนโลยี และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสังคม หลังจากการพัฒนาของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

(1) หากการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์มีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายสิทธิบัตร และไม่มีลักษณะเข้าข้อยกเว้นที่จะไม่ได้รับความคุ้มครอง ก็ย่อมสามารถนำมาขอรับสิทธิบัตรได้ตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตามการเปิดเผยถึงลักษณะทางเทคนิค และการพิสูจน์ถึงการมีขึ้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น สำหรับการประดิษฐ์ที่เกิดจากระบบการประมวลผลของปัญญาประดิษฐ์ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้โดยง่าย

(2) ปัญญาประดิษฐ์ไม่ควรได้รับสถานะเป็นผู้ประดิษฐ์ซึ่งมีสิทธิขอรับสิทธิบัตร ด้วยเหตุผลเกี่ยวข้องกับแนวคิดในการให้ความคุ้มครอง อีกทั้งการที่ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถที่จะใช้สิทธิในฐานะผู้ทรงสิทธิบัตรตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ทำให้สิทธิประโยชน์ที่กฎหมายมุ่งให้กับผู้ทรงสิทธิบัตรไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อปัญญาประดิษฐ์

(3) กรณีมีการยื่นคำขอรับสิทธิบัตรในการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ในประเทศไทย หากการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์มีคุณสมบัติที่ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร ก็ย่อมสามารถนำมาขอรับสิทธิบัตรได้ตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตามปัญญาประดิษฐ์ไม่มีสถานะเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล และไม่สามารถทำการโอนสิทธิ ปัญญาประดิษฐ์จึงไม่สามารถเป็นผู้ประดิษฐ์ตามกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศไทยในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ จึงสรุปว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสิทธิบัตรปัจจุบัน อาจไม่สอดคล้องที่จะนำมาใช้เพื่อรองรับการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปรับใช้กฎหมาย

1.1 หากการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์มีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และไม่มีลักษณะเข้าข่ายยกเว้นที่จะไม่ได้รับความคุ้มครองย่อมสามารถนำมาขอรับสิทธิบัตรได้ตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด

1.2 ปัญญาประดิษฐ์ไม่มีสถานะเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล และไม่สามารถทำการโอนสิทธิ ปัญญาประดิษฐ์จึงไม่สามารถมีสถานะเป็นผู้ประดิษฐ์ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

2. ข้อเสนอแนะในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์

2.1 เนื่องจากยังคงมีความเห็นที่หลากหลายในทางกฎหมายเกี่ยวข้องกับการนำกฎหมายสิทธิบัตรมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงยังคงมีการพิจารณานโยบาย และแนวทางพิจารณาปรับปรุงกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับการคุ้มครองการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ ดังนั้น ในขณะนี้ประเทศ

ไทยจึงยังไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายสิทธิบัตรในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์

2.2 การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยเพื่อรองรับสถานการณ์การขยายตัวของ การประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ สามารถกระทำในลักษณะของการติดตาม ศึกษาเปรียบเทียบถึง ข้อเท็จจริง มุมมองทางกฎหมาย หลักการแนวคิดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งสามารถใช้ได้ทั้งในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสิทธิบัตร รวมถึงการร่างกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับการคุ้มครองปัญญาประดิษฐ์ในประเทศไทยให้สอดคล้องกับหลักสากล อย่างชัดเจน มีมาตรฐาน เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาในเชิงลึกยิ่งขึ้นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสังคมในอนาคตหลังจากการขยายตัวของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน ควบคุมความเสียหาย ความรับผิดชอบเนื่องจากการนำ การประดิษฐ์ที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์มาใช้ ประโยชน์ การจัดการผลประโยชน์ และการรักษาความปลอดภัยต่างๆ เพื่อสามารถกำหนด ผู้รับผิดชอบและขอบเขตของการรับผิด ซึ่งเป็นประเด็นที่อยู่นอกเหนือจากกฎหมายสิทธิบัตร และส่งผลกระทบต่อสังคมได้โดยรวม

เอกสารอ้างอิง

- พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522. (2542). แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542
- ภูมินทร์ บุตรอินทร์. (2561). กฎหมายกับปัญญาประดิษฐ์. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 47(3): 491-511.
- Draho, P. (2002). *A Philosophy of Intellectual Property*. Ashgate Publishing. epi welcomes its first Executive Director.
- McLaughlin, M. (2018, January 7). *Computer-Generated Inventions*. From : <https://ssrn.com/abstract=3097822>
- Mueller, J. M. (2020). *Patent law*. Wolters Kluwer.
- Phillips, J. (2015). *Butterworths intellectual property law handbook*. Lexisnexis.
- Ramalho, A. (2018). Patentability of AI-Generated Inventions: Is a Reform of the Patent System Needed? *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3168703>
- What Is AI? (n.d.). *ResearchGate*. Retrieved April 17, 2022, from https://www.researchgate.net/publication/343611353_What_Is_AI
- WIPO. (2021). *Conversation on Intellectual Property (IP) and Artificial Intelligence (AI)*. From: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/wipo_ip_ai_3_ge_20/wipo_ipai_3_ge20_inf_5.pdf.